

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (osmo vijeće)

18. siječnja 2017.¹

„Zahtjev za prethodnu odluku – Oporezivanje – Zajednički sustav poreza na dodanu vrijednost – Oporezive transakcije – Pojam ‚isporuka usluga uz naknadu‘ – Uplate naknada u korist organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskih i srodnih prava na ime pravične naknade – Isključenost“

U predmetu C-37/16,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Naczelny Sąd Administracyjny (Vrhovni upravni sud, Poljska), odlukom od 12. listopada 2015., koju je Sud zaprimio 22. siječnja 2016., u postupku

Minister Finansów

protiv

Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP (SAWP),

uz sudjelovanje:

Prokuratura Generalna,

Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych Kopipol,

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska,

SUD (osmo vijeće),

u sastavu: M. Vilaras, predsjednik vijeća, J. Malenovský (izvjestitelj) i M. Safjan, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Wathelet,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP (SAWP), A. Załęska, porezni savjetnik,

¹ — Jezik postupka: poljski

- za Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych Kopipol, M. Poniewski, u svojstvu agenta,
 - za Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska, T. Michalik, porezni savjetnik,
 - za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
 - za vladu Helenske Republike, A. Magrippi i S. Charitaki, u svojstvu agenata,
 - za Europsku komisiju, L. Lozano Palacios i M. Owsiany-Hornung, u svojstvu agenata,
- odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja, donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (SL 2006., L 347, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 120.), kako je izmijenjena Direktivom 2010/45/EU od 13. srpnja 2010. (SL 2010., L 189, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 335.) (u daljnjem tekstu: Direktiva o PDV-u).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Ministera Finansów (ministar financija, Poljska) i Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP (SAWP) (Društvo umjetnika izvođača glazbenih djela, s riječima ili bez riječi (SAWP), sa sjedištem u Varšavi (Poljska)), u vezi s pitanjem podliježe li porezu na dodanu vrijednost (PDV) naknada koja se plaća na uređaje za snimanje i reproduciranje djela zaštićenih autorskim pravom ili predmeta obuhvaćenih srodnim pravima i na medije za fiksiranje takvih djela ili predmeta.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva o PDV-u

- 3 U članku 2. stavku 1. točki (c) Direktive o PDV-u predviđeno je:
„Sljedeće transakcije podliježu PDV-u:

[...]

(c) isporuka usluga uz naknadu na teritoriju određene države članice koju obavlja porezni obveznik koji djeluje kao takav;”.
- 4 Članak 24. stavak 1. Direktive o PDV-u glasi kako slijedi:
„Isporuka usluga’ znači svaka transakcija koja ne čini isporuku robe.”

5 U skladu s člankom 25. Direktive o PDV-u:

Isporuka usluga može se sastojati, između ostaloga, od jedne od sljedećih transakcija:

- (a) ustupanje nematerijalne imovine, bez obzira bilo ono ili ne predmetom dokumenta kojim se utvrđuje vlasništvo;
- (b) obveza suzdržavanja od određenog čina ili toleriranja određenog čina ili situacije;
- (c) izvršenje usluga na temelju naloga koji izdaje javna vlast ili koji se izdaje u ime javne vlasti ili na temelju zakona.”

6 Članak 220. stavak 1. Direktive o PDV-u propisuje:

„Svaki porezni obveznik mora zajamčiti da, u sljedećim slučajevima, on sam ili njegov kupac ili treća osoba u njegovo ime i za njegov račun, izdaje račun za:

- (1) isporuku robe ili usluga drugom poreznom obvezniku ili pravnoj osobi koja nije porezni obveznik; [...]”

Direktiva 2001/29/EZ

7 U članku 2. Direktive 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL 2001., L 167, str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 119.) predviđeno je:

„Države članice moraju predvidjeti isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za izravno ili neizravno, privremeno ili trajno reproduciranje bilo kojim sredstvima i u bilo kojem obliku, u cijelosti ili u dijelovima:

- (a) autorima, njihovih djela;
- (b) umjetnicima izvođačima, fiksacija njihovih izvedbi;
- (c) proizvođačima fonograma, njihovih fonograma;
- (d) proizvođačima prvih fiksiranja filmova, izvornika i umnoženih primjeraka njihovih filmova;
- (e) organizacijama za radiodifuziju, fiksacija njihovih radiodifuzijskih emitiranja, bez obzira na to jesu li ta emitiranja prenesena putem žice ili putem zraka, uključujući kabelom ili satelitom.”

8 Člankom 5. stavkom 2. točkom (b) Direktive 2001/29 određeno je:

„Države članice mogu predvidjeti iznimke ili ograničenja prava reproduciranja predviđenog člankom 2. u sljedećim slučajevima:

[...]

- (b) u odnosu na reproduciranje na bilo koji medij koje je učinila fizička osoba za osobnu uporabu i u svrhu koja nije ni izravno ni neizravno komercijalna, uz uvjet da nositelji prava dobiju pravičnu naknadu, pri čemu se uzima u obzir primjena ili neprimjena tehničkih mjera iz članka 6. na djelo ili na drugi predmet zaštite.”

Poljsko pravo

Odredbe o PDV-u

- 9 Ustawa o podatku od towarów i usług (Zakon o porezu na robu i usluge) od 11. ožujka 2004. (Dz. U. 2011., br. 177, pozicija 1054), u verziji koja se primjenjuje na činjenice u glavnom postupku, u svojem članku 5. stavku 1. propisuje:

„PDV-u podliježu:

- 1) isporuke robe i usluga koje se u tuzemstvu obavljaju uz naknadu.”

- 10 U skladu s člankom 8. stavcima 1. i 2.a navedenog zakona:

„1. Isporuka usluga iz članka 5. stavka 1. točke 1. obuhvaća svaku isporuku obavljenu u korist fizičke ili pravne osobe ili subjekta bez pravne osobnosti, a koja nije isporuka robe u smislu članka 7., uključujući:

- 1) ustupanje nematerijalne imovine, bez obzira na oblik pravnog akta kojim se obavlja;

[...]

2.a Kada porezni obveznik koji djeluje u vlastito ime ali za drugu osobu sudjeluje u isporuci usluga, smatrat će se da je sam primio i isporučio te usluge.

[...]”

Odredbe o autorskom pravu i srodnim pravima

- 11 Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima) od 4. veljače 1994. (Dz.U. 2006., br. 90, pozicija 631), u verziji koja se primjenjuje na činjenice u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakon od 4. veljače 1994. o autorskom pravu i srodnim pravima), u svojem članku 20. predviđa:

„1. Proizvođači i uvoznici:

- 1) magnetofona, magnetoskopa i sličnih uređaja,
- 2) fotokopirnih uređaja, skenera i drugih sličnih reprografskih uređaja koji omogućuju umnožavanje primjerka objavljenog djela u cijelosti ili djelomice,
- 3) praznih medija koji služe fiksiranju djela ili predmeta obuhvaćenih srodnim pravima za osobnu upotrebu pomoću uređaja iz točaka 1) i 2)

moraju plaćati naknadu organizacijama za kolektivno ostvarivanje prava, kako su definirane u stavku 5., koje djeluju za račun autora, umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i videograma i nakladnika, u iznosu do 3% prodajne cijene za te uređaje i medije.

2. Prikupljene naknade na prodaju magnetofona i drugih sličnih uređaja ili povezanih praznih medija raspodjeljuju se na sljedeći način:

- 1) 50% autorima;

- 2) 25% umjetnicima izvođačima;
- 3) 25% proizvođačima fonograma.

[...]

4. Prikupljene naknade na prodaju reprografskih uređaja i povezanih praznih medija raspodjeljuju se na sljedeći način:

- 1) 50% autorima;
- 2) 50% nakladnicima.

5. Ministar nadležan za kulturu i zaštitu nacionalne baštine, nakon što pribavi mišljenje organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskih ili srodnih prava, udruženja autora, umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i videograma i nakladnika te udruženja proizvođača ili uvoznika uređaja i praznih medija iz stavka 1., uredbom će definirati: kategorije uređaja i medija, iznos naknada iz stavka 1., ovisno o kapacitetu uređaja i medija za reprodukciju i druge njihove predviđene namjene, način ubiranja i raspodjele naknada te organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskih ili srodnih prava nadležne za njihovo ubiranje.”

- 12 U skladu s člankom 20.¹ stavkom 1. Zakona od 4. veljače 1994. o autorskom pravu i srodnim pravima:

„Imatelji reprografskih uređaja koji obavljaju gospodarsku djelatnost reproduciranja djela za osobne potrebe trećih osoba moraju plaćati naknadu autorima i nakladnicima posredstvom organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskih ili srodnih prava, u iznosu do 3% svojih prihoda po toj osnovi, osim ako se reproduciranje ne obavlja na temelju ugovora s nositeljem prava. Naknade se raspodjeljuju autorima i nakladnicima na jednake dijelove.”

- 13 Članak 104. stavak 1. Zakona od 4. veljače 1994. o autorskom pravu i srodnim pravima glasi kako slijedi:

„Za potrebe ovog zakona, organizacijama za kolektivno ostvarivanje autorskih ili srodnih prava smatraju se [...] udruženja autora, umjetnika izvođača i proizvođača ili organizacija za radiodifuziju, koje sukladno svojem statutu imaju zadaću kolektivnog ostvarivanja i zaštite povjerenih im autorskih ili srodnih prava odnosno obavljanja zakonom predviđenih ovlasti.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 14 SAWP je od ministra financija zatražio mišljenje u pogledu toga podliježu li PDV-u naknade na prazne medije i uređaje za snimanje i reproduciranje koje proizvođači i uvoznici na njih plaćaju prema članku 20. Zakona od 4. veljače 1994. o autorskom pravu i srodnim pravima.
- 15 Pojedinačnim mišljenjem od 20. kolovoza 2012. ministar financija izjavio je da su naknade koje SAWP-u plaćaju proizvođači i uvoznici praznih medija i uređaja za snimanje i reproduciranje naknada za korištenje autorskim ili srodnim pravima u vezi s prodajom opreme za umnožavanje i fiksiranje djela pa ih zato treba smatrati naknadom za usluge koje pružaju nositelji autorskih ili srodnih prava zbog čega kao takve podliježu plaćanju PDV-a.
- 16 Potom je SAWP podnio tužbu pred Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie (Vojvodski upravni sud u Varšavi, Poljska) radi poništenja tog pojedinačnog mišljenja.

- 17 Presudom od 12. lipnja 2013. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie (Vojvodski upravni sud u Varšavi) usvojio je tužbu.
- 18 Ministar financija podnio je kasacijsku žalbu pred Naczelny Sąd Administracyjny (Vrhovni upravni sud, Poljska), koji je pak uz napomenu da u tom pogledu u Poljskoj trenutačno postoje dvije proturječne linije sudske prakse odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Isporučuju li autori, izvođači i drugi nositelji prava, u smislu članka 24. stavka 1. i članka 25. točke (a) Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost, usluge proizvođačima i uvoznicima snimača zvuka i sličnih uređaja i praznih medija od kojih organizacije za kolektivno ostvarivanje prava ubiru naknadu za prodaju tih uređaja i medija za račun tih autora, izvođača i drugih nositelja prava, ali u svoje ime?
2. Ako je odgovor na prvo pitanje potvrđan, nastupaju li organizacije za kolektivno ostvarivanje prava, kada ubiru naknadu za prodaju uređaja i medija od proizvođača i uvoznika, kao porezni obveznici u smislu članka 28. Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost, koji moraju te transakcije evidentirati na računu koji izdaju odnosnim proizvođačima i uvoznicima snimača zvuka i drugih sličnih uređaja te praznih medija, u skladu s člankom 220. stavkom 1. točkom 1. te direktive, a na kojem je iskazan PDV koji se duguje za ubiranje naknada, i moraju li autori, izvođači i drugi nositelji prava, kad im se podijele ubrane naknade, evidentirati te naknade s računom na kojem je iskazan PDV, a koji je izdan organizaciji za kolektivno ostvarivanje prava koja je ubrala naknade?”

O prethodnim pitanjima

- 19 Prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Direktivu o PDV-u tumačiti na način da u smislu te direktive nositelji prava reproduciranja isporučuju usluge proizvođačima i uvoznicima praznih medija i uređaja za snimanje i reproduciranje, od kojih organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskih i srodnih prava – za račun tih nositelja, ali u vlastito ime – ubiru naknade na osnovi prodaje tih uređaja i medija.
- 20 Člankom 24. stavkom 1. Direktive o PDV-u „isporuka usluga” definirana je kao suprotnost „isporuci robe”. Naime, prema toj odredbi, svaka transakcija koja ne čini isporuku robe smatra se isporukom usluga.
- 21 U ovom slučaju je nesporno da transakcija o kojoj je riječ u glavnom postupku nije isporuka robe u smislu članka 24. stavka 1. Direktive o PDV-u.
- 22 U članku 25. Direktive o PDV-u primjerice se navode tri različite transakcije koje se mogu kvalificirati kao isporuke usluga, među kojima je i ona iz točke (a), odnosno ustupanje nematerijalne imovine.
- 23 Što se tiče primjenjivosti tog članka, sud koji je uputio zahtjev postavlja pitanje može li se transakcija poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku smatrati ustupanjem nematerijalne imovine u smislu točke (a) navedenog članka, zbog čega bi se onda mogla kvalificirati kao isporuka usluga.
- 24 Međutim, prije tog pitanja valja ocijeniti obavlja li se takva transakcija uz naknadu. Naime, prema članku 2. stavku 1. točki (c) Direktive o PDV-u, kako bi bila obuhvaćena njezinim područjem primjene takva isporuka usluga mora se u svakom slučaju obavljati uz naknadu.

- 25 U tom pogledu valja podsjetiti da iz ustaljene sudske prakse proizlazi da se usluge obavljaju uz naknadu u smislu Direktive o PDV-u jedino ako između pružatelja i korisnika usluga postoji pravni odnos tijekom kojega se razmjenjuju uzajamne činiidbe, pri čemu protučinidba koju dobiva pružatelj čini stvarnu protuvrijednost usluge pružene korisniku (vidjeti presudu od 22. lipnja 2016., Český rozhlas, C-11/15, EU:C:2016:470, t. 21. i navedenu sudsku praksu).
- 26 Sud je smatrao da je o takvom slučaju riječ ako postoji izravna veza između obavljene usluge i primljene protuvrijednosti, pri čemu isplaćeni iznosi čine stvarnu protučinidbu za određivu uslugu pruženu u okviru takvog pravnog odnosa (presuda od 18. srpnja 2007., Société thermale d'Eugénie-les-Bains, C-277/05, EU:C:2007:440, t. 19.).
- 27 Međutim, u ovom slučaju, kao prvo, ne proizlazi da postoji pravni odnos tijekom kojega se razmjenjuju uzajamne činiidbe između, s jedne strane, nositelja prava reproduciranja ili, ovisno o slučaju, organizacije za kolektivno ostvarivanje takvih prava i, s druge strane, proizvođača i uvoznika praznih medija i uređaja za snimanje i reproduciranje.
- 28 Naime, obveza plaćanja naknada poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku propisana je tim proizvođačima i uvoznicima nacionalnim zakonom koji određuje i njihov iznos.
- 29 Kao drugo, ne može se smatrati da obveza proizvođača i uvoznika praznih medija i uređaja za snimanje i reproduciranje u pogledu plaćanja naknada proizlazi iz isporuke usluge kojoj ona čini stvarnu protuvrijednost.
- 30 Naime, iz odluke o upućivanju zahtjeva vidljivo je da je cilj naknada poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku financiranje pravične naknade u korist nositelja prava reproduciranja. Međutim, pravična naknada uopće ne čini izravnu protuvrijednost neke činiidbe jer je povezana sa štetom koja tim nositeljima prava nastaje zbog reproduciranja njihovih zaštićenih djela do kojeg dolazi bez njihova ovlaštenja (vidjeti u tom smislu presudu od 21. listopada 2010., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, t. 40.).
- 31 Slijedom toga, ne može se smatrati da se transakcija poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku obavlja uz naknadu u smislu članka 2. stavka 1. točke (c) Direktive o PDV-u.
- 32 U tim okolnostima i uzimajući u obzir razmatranje iz točke 24. ove presude, čak i da se pretpostavi da nositelji prava reproduciranja mogu ustupiti nematerijalnu imovinu proizvođačima i uvoznicima praznih medija i uređaja za snimanje i reproduciranje, u smislu članka 25. točke (a) Direktive o PDV-u, što nije potrebno ispitati, navedena transakcija u svakom slučaju nije obuhvaćena područjem primjene te direktive.
- 33 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da na prvo pitanje valja odgovoriti tako da Direktivu o PDV-u treba tumačiti na način da u smislu te direktive nositelji prava reproduciranja ne isporučuju usluge proizvođačima i uvoznicima praznih medija i uređaja za snimanje i reproduciranje, od kojih organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskih i srodnih prava – za račun tih nositelja, ali u vlastito ime – ubiru naknade na osnovi prodaje tih uređaja i medija.
- 34 Budući da je drugo pitanje postavljeno za slučaj potvrdnog odgovora na prvo, na njega nije potrebno odgovoriti.

Troškovi

- 35 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (osmo vijeće) odlučuje:

Direktivu Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost, kako je izmijenjena Direktivom 2010/45/EU od 13. srpnja 2010., treba tumačiti na način da u smislu te direktive nositelji prava reproduciranja ne isporučuju usluge proizvođačima i uvoznicima praznih medija i uređaja za snimanje i reproduciranje, od kojih organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskih i srodnih prava – za račun tih nositelja, ali u vlastito ime – ubiru naknade na osnovi prodaje tih uređaja i medija.

Potpisi